CAVSA SCRIBENDI HOS LIBROS, ET EORVM VTILITAS. CAP. C.

Cur de Deo & intellectibus cœlestibus hic non pertractet,

TAM igitur de toto uniuerso, partibusq; eius abundè tractatum est. Neq; enim de Deo, aut alijs intellectibus cœlestibus hîc tractare expedit, quòd non sint partes uniuersi, sed aliquid melius atq; diuinius. Præterea tractatio hæc tota ad opus ipsum pertinet, Deus & supremi intellectus ad opus nostrum spectant, nam cœli medio operantur. Quæ etiam absq; illo fiunt, ad miracula pertinent, de quibus dictum est. Præterea tractatio hæc ad libros de Mysterijs æternitatis attinet, unde ad illam reijcienda. Ibi autem Deus ex opposito cognoscitur in eodem genere: hoc autem est intellectus noster, ut intelligat statim semper perfectè absq; dubitatione, ex se, non à rebus sine diuisione, quoniam nostro intellectui horum contraria conueniunt. Medijs autem ordinibus medium inter extrema conuenit. Hæc igitur tractatio præsens, absoluta est atq; perfecta.

Deus, & cœlestes intellectus quomodo cognoscãtur.

Hanc igitur tractationem, ut in libro de Libris proprijs exposui, somnio monitus sum, ut in tres libros diuiderem, atq; ea ratione, ut in primo de naturalibus, in secundo de artificiosis, in tertio de supernaturalibus, aut quæ his similia sunt, tractarem. Eo uerò ordine, ut similia similibus copularem: sic enim ordo esse debet in tractando. Similia uerò sunt aut forma, aut uiribus, aut nomine. Forma, uelut cùm in tractando de piscibus, balenam cum delphino & tursione copulamus: forma, re, similes fermè sunt. Aut si de uiribus rhabarbarum cum agarico, & helleboro. At

Ordo in libris tractandorũ qualis esse debeat,

ro. At cùm de nominibus, alphabeti ordinem sequimur. Quamobrem miror de Galeno, qui cùm uires medicamentorum conscripserit, ordinem elementorum secutus sit. Tabulis enim & lexicis hic ordo elementorũ congruit. Vtilitas enim non leuis habetur in iungendo similia similibus, quãuis maiore cum difficultate id fiat, quam forsan Galenus uitauit, ut si de forma agatur, alterum ab altero facilius discernatur, & ut melius memoriæ commendetur. Si de uiribus seligere poterimus, rem proposito accommodatam licebit minore cum labore postquã discrimen euidentius apparet in proximis. Nihil uerò nos magis perturbauit, quàm cùm alia, & alia ratione idem in pluribus locis collocari mereretur: tunc enim perplexi secuti sumus proprium iudicium. Neq; negamus forsan potuisse aptius alibi paucula collocari, sed maluimus exquisita diligentia in utilioribus uti. Par enim stultitia est maxima negligere, & minima prosequi, quando alterum ex altero oriatur. Cùm uerò ad ordinem naturæ respexi, opus totum in septemdecim partes diuisi. Neq; absurdum est, potestate tres in partes esse diuisum, ut quod de naturalibus, & artificiosis, & supernaturalibus esset, demum in totidem quot sunt, distribueretur. Prima ergo ratio diuisionis, alia fuit, quàm quæ subsecuta est. Verùm finis est cunctorum cognitionem illam duplicem habere, an liceat assequi, & quomodo: neq; enim propter hæc paucula, quæ hîc conscripta sunt, librum hunc confecimus, sed ut infinitum sub finito contineretur, multa quoq; paucis. Sed quid est, quo singula exploremus? an non esse possint, aut fieri? Duplex enim quæstio, atq; rursus utraq; duplicata, quod enim esse dicimus, quibus causis quod fieri posse, quomodo? Multi autem eùm scripserint, ut exemplo appositè utar, unus nuper non sanè iuxta etymum

nomi-

nominis multa pollicitus, absurda scripsit. Velut regressum in ætatibus, in quo sufficit scire, quia esse non potest: & uitri in gemmas transitum: qui quidem non aliud est uerè, quàm ut durescat. Hoc autem quatuor uerbis sic descriptum est à nobis, longioribus ac pluribus ab eo: Lapidem herculeum in calcem redige, in loco humido pone, in aquam uertetur: calchanto eam misce, ut liquamini similis sit, distilla: aquam cum farina ordei pinsito, circumdato uitro, in clibano pone tantisper, donec panis excoquatur, & durescet. Hic plures errores, ut ita dicam, quàm uerba. Iam enim ostensum est, rem ipsam non esse possibilem, multò minùs à tam leui, breuiq; calore, cùm liquescere necessarium sit. Verùm ut ad singula deueniam, distillata aqua ex calce ignea est, tale enim quod aduritur: nihil autem, ut ostensum est, ab igne cogitur, uereq; attenuatur. Deinde calchantum admiscet: cùm uerò distillatur, fit erodens: quomodo ergo ab erodentibus durescet? Ego uiride uitrum ea arte factum, qua aliàs docui, cùm aliquot diebus aquæ separationis immersissem, pinguedinis quidem aliquid amisit, factumq; est nitidius, sed eô tamen fragilius. Excalefacit in clibano dum panis coquitur: hoc inane est, & omninò illius stultitiam, atq; inscitiam aperit: nam ut colliquetur uitrum, non sufficit, & solùm tenuiores partes soluere potest atq; dispergere: quibus sublatis, & nihilo durius, & multò fragilius, & minùs splendidum euadet. Hæc igitur sunt commenta eorum, qui ratione carent. Sed & ex his, quónam pacto uerè durescere possit, si possit, deprehenditur? Hæc igitur ratio in omnibus, quæ uel nobis fortuita cogitatione obijciuntur, aut à Plinio, uel Alberto, aut empiricis alijs referuntur. Cùm igitur in inuentione utilium problematum tria sint necessaria, ipsius quod quæritur notitia,

titia, hi libri hoc præstare poterunt, uelut aliquod lumen excitans mentem nostram, haud tamen docens. Scientia uerò ueritatis ad hos libros spectat, tum præcedentes. Iuuat autem esse exercitatum in omnibus his, quæ ad naturalia pertinent, scilicet his ac præcedentibus libris, tum etiam sequentibus de æternitatis Arcanis præcipuè: in his enim quæ consequuntur, quæ repugnant, abundè docui & ratione, & exemplis, ac potissimũ in his, quæ hîc ac præcedenti sectione explicantur. Nulla enim exercitatio potior, quàm hæc: omnium uerò quæsitorum substantia, omnis ratio, omnis uis inuestigandi, in hac extrema parte, duabusq; sectionibus ultimis reposita est. Et nisi temporis breuitate cogerer finem imponere, & etiam quia stupidis, & uulgo hæc non sunt aperienda, & (ut dici solet) sanctum dare canibus, frequentioribus uterer exemplis. Quanquam liceat, & per omnes libros tales processus inuestigandæ ueritatis passim cernere, ac perfectos quibusdam in locis magis, quos si unà collegeris, & inuicem etiam comparaueris, multò facilius licebit cuncta inuestigare. Tertia principalis utilitas fuit, ut docerem modum tradendi per causas, quem cùm Vitruuius non obseruârit, posterioribus sæculis eius scripta adeò obscura euaserunt, ut & libri eius sint inutiles, & gloria illius futura sit minor: tandemq; tot labores negligantur ob obscuritatem. Qui error fermè in cunctis artium scriptoribus magnam iacturam, & famæ illorum, & artium splendori, & posteris ipsis attulit. Erit ergo hoc opus pro exemplari, ut quisq; intelligat, quæ obscurè, quæ clarè, quæ concisè, quæ multis uerbis tradenda sint: aliudq; esse obscurè, aliud concisè, aliud absq; ratione tradere: nam hoc solo modo res, quæ nunc faciles sunt, successu temporis adeò difficiles & obscuræ euadunt, ut prorsus intelligi

neque-

nequeant, fiantq; inutiles. At obscura & concisa cum ratione tradita, indies euadunt clariora. Cùm in alijs, nominum, & rerum, ut uasorum, & uestium, linguæq; mutatio, iniuriam, imò perniciem afferat. Sed iam ista mittamus, causamq; reddamus, cur hos potiùs, quàm alios libros, eoq; ordine, conscripserimus. Cùm igitur naturalia alia ad totum, & primas eius partes, quæ modò subiacent sensui pertinerent, in primo huius operis libro secundum, & ultimi partem comprehendimus librorum de Subtilitate, tertio & quarto secundus, cæteris usque ad nonum singuli respondent. Nono & decimo septimus, quatuor sequentibus octauum dedicauimus, atque hucusque strictim, plúresq; paucioribus: tum quòd in libris de Subtilitate diffusius tractata essent: tum quòd minus hæc ad opus pertinerent, commutantur. In reliquis contrarium accidit: nam decimo septimo quatuor, & decimonono tres dicati sunt: quoniam materia ampla, minusq; tractata in libris de Subtilitate. Qua ratione nec decimum quintum, nec decimum sextum, nec uigesimum, nec uigesimum primum pares confecimus. Sed nec primo, aut decimo octauo: uerùm hos quòd multa continerent, & uarij generis, inseruimus alijs. Itaq; diluciditis doctrinæ causa, hanc tabulam sequentem exarauimus, ut quisq; intelligat singulorum librorum utriusq; operis comparationem, & quis cui conueniat. Manifestum est igitur, quòd hoc opus (quod aliàs sæpè diximus) exercere docet, quæ generaliter in libris de Subtilitate, & contemplationis solùm causa dicta sunt. Diuinorum uerò praxis, ut isti appellant, ad libros de Aeternitatis arcanis translata est, tum ob magnitudinem, tum etiam ob diuersitatem maxmam eorum, quæ pars hæc amplectitur. Iam ergo docuimus, quæ nam esse possint, aut fieri, & quæ non. Modum

quoq;

quoq; eorum, quæ à natura fiunt aut arte, quæq; rursus utilia, & quæ non: finem quoq; humanæ huius conditionis, & quæ illi conueniant, & quæ non: atq; hæc ita scripta, ut non facilè multa, & non omnibus pateant. Reliquum igitur est, ut solùm Deo omnium bonorum autori, perpetuas agamus gratias: illud clarè obtestantes, nihil horum nostrum esse, sed suum. Placuit autem illi, nos huius tractationis esse ministros.

FINIS.

BASILEÆ,
PER SEBASTIANVM HENRICPETRI, ANNO SALVTIS NOSTRÆ INSTAVRATÆ,
CIↃ. IↃ. XXCI.
Mense Septembri.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-30760-p1269-4
DFG

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-30760-p1270-5
DFG

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-30760-p1271-1
DFG

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-30760-p1272-7
DFG

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-30760-p1273-2
DFG

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-30760-p1274-8
DFG

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-30760-p1275-4
DFG

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-30760-p1276-9
DFG